

11. Pedagogisch klimaat

11.1 De inhoud

Dit hoofdstuk is een herziening van de brochure die verscheen in 1997 met de titel *Het pedagogisch klimaat verder uitgewerkt*.

Deze brochure bevat ervaringstips die in de loop van de tijd zijn opgedaan vanuit de Pravo schoolbegeleidingsactiviteiten

Centraal in deze brochure staan de tips voor teamgesprekken.

Er worden gesprekslijsten aangeboden voorzien van enkele tips.

11.2 De opzet

In het nu volgende wordt eerst de een inleiding weergegeven voor de opzet en achtergronden en daarna komen de kwaliteitskaarten en de gesprekslijnen aan de orde.

11.3 Mening en visies

Voor veel leerkrachten is het zo dat het thuisklimaat van invloed is op het gedrag van een kind. Daarover hoeft men eigenlijk niet te discussiëren.

Met dezelfde vanzelfsprekendheid kan men ook stellen dat het klimaat op school van invloed is op het gedrag van het kind.

Een school is een professioneel georganiseerde instelling en dat betekent dat het pedagogisch klimaat niet iets is dat er vanzelfsprekend zomaar is, maar dat het pedagogisch klimaat iets is dat expliciet aanwezig is. Dat wil zeggen dat het overdacht en bewust gehanteerd moet zijn. Dat hoort bij een professionele instelling waar mensen op minimaal HBO-niveau werkzaam zijn.

Tenslotte is het nodig het pedagogische klimaat aan de orde te stellen omdat het vermeld dient te worden in schoolgids en schoolplan.

11.4 Minimaal eenmaal in de tien jaar

Het aan de orde stellen van het pedagogische klimaat hoort met een bepaalde regelmaat plaats te vinden. Dat betekent niet dat het nodig is elk jaar fundamentele uitgangspunten aan de orde te stellen omdat men op die manier een alibi ontwikkelt om uitwerkingen uit de weg te gaan.

Een verantwoorde benadering is om in elk geval eenmaal in de tien jaar een fundamentele discussie te hebben over waar men met de school naar toe wil.

11.5 De concretisering

Iedereen die het voorrecht heeft gehad verschillende scholen te mogen bezoeken, weet dat iedere school zijn eigen sfeer heeft. Die sfeer wordt op het eerste oog bepaald door het gebouw en door de persoonlijkheden van de leerkrachten.

Binnen dat klimaat moeten kinderen zich ontwikkelen. In het basisonderwijs spreekt men dan van het *pedagogisch klimaat* en in het speciaal onderwijs van *orthopedagogisch klimaat*.

Daaronder verstaat men het geheel van factoren dat het milieu van de school vormt.

We gaan in deze brochure uit van acht grootheden binnen het domein van het pedagogisch klimaat:

- tijd
- collega's
- ruimte
- relatie leerkracht-leerling
- prestaties
- leerlingen onderling
- regels
- ouders

Hoewel niet direct deel uitmakend van het dagelijkse onderwijs, spelen de ouders ook een rol in het klimaat op school en dat betekent dat bij de bespreking de ouders ook aan de orde komen.

Op zichzelf zeggen deze grootheden nog niets. Het gaat erom hoe er mee wordt omgegaan.

Daartoe kunnen er zeven trends gehanteerd worden.

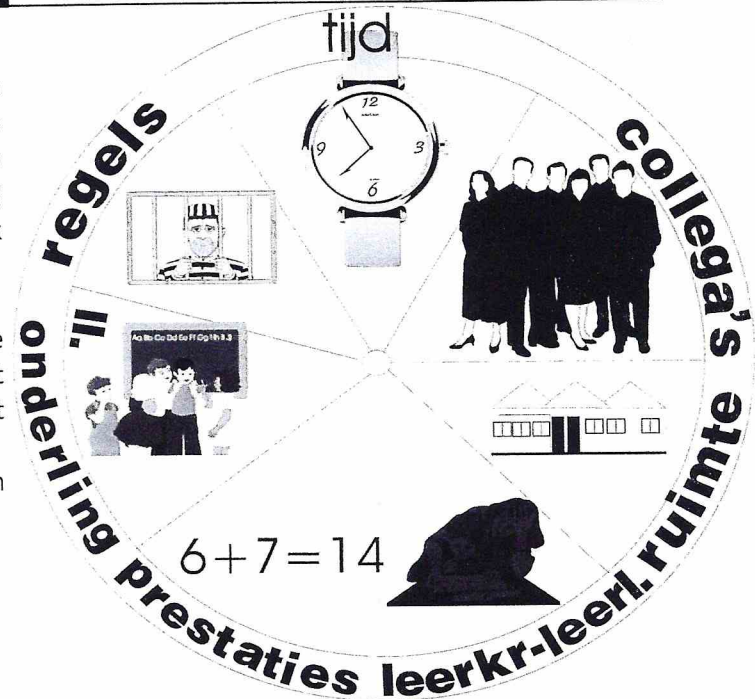
Men kan bij de grootheden kijken of de school/het team:

- er *sluitend of openend* mee omgaat
- het doet *vanuit zien/zeggen of vanuit zelf ervaren*
- gericht is op *veranderen of respecteren*
- gericht is op *laten liggen of benutten*
- *leerstofgericht of kindgericht* is
- *sukkelend of lerend* bezig is
- gespannen of ontspannen werkt
- onverschillig of betrokken* is

In het nu volgende bieden we voor deze aspecten van het pedagogisch klimaat gesprekslijsten aan die u in kunt vullen. U kunt straks van een bepaald onderdeel twee dingen zeggen;

- a. hier zitten we als team met onze school
- b. hier willen we naar toe.

Met dat laatste kunt u uw schoolontwikkelingsplan vullen en een traject van schoolontwikkeling uitzetten.

11.6 Nadere toelichting van de aspecten

openend versus sluitend (blz. 74-75)

Hierbij gaat het om de vraag in hoe verre er ruimte is en wordt geboden op school. Openend wil dan zeggen dat die ruimte er is en sluitend wil zeggen dat een en ander vastligt. Zo kunt u kinderen ruimte geven om zelf initiatieven te nemen, maar u kunt ook sluitend werken door precies de aanwijzingen van de methode te volgen. U kunt elkaar als collega's ruimte geven om initiatieven te nemen, maar u kunt ook alles vastleggen in min of meer definitieve besluitenlijsten die niet meer te herzien zijn.

Zo zei een leerkracht op een teamvergadering:

Ik zou het nog wel een keer willen hebben over de pleinwacht, waarop iemand antwoordde:

Dat kan niet meer want dat hebben we net vorig jaar allemaal afgesproken en dat blijft nu maar eens een paar jaar zo.

zien/zeggen versus zelf ervaren (blz. 76-77)

Hierbij gaat het om de vraag of de school een boekjesschool of een praatschool tegenover de mogelijkheid om een school te hebben waarbij er veel aandacht wordt besteed aan learning by doing en de daadwerkelijke ervaringen.

Een concrete vraag op dat gebied is dan de vraag of bijvoorbeeld het biologie-onderwijs echt biologie-onderwijs is of meer wegheeft van lesjes begrijpend lezen.

Op veel scholen bestaat biologie uit het lezen van teksten en het bespreken van die teksten en het vervolgens maken van een verwerking. Het is de vraag welke ervaringen m.b.t. de levende wereld kinderen opdoen bij die benadering.

veranderen versus respecteren (blz. 78-79)

Een belangrijke component van het pedagogisch klimaat is de vraag in hoeverre de school gericht is op het uitvoeren van een vooropgezet plan of dat men oog heeft voor gegevens zoals karakterkenmerken van kinderen/collega's en voorkeuren van kinderen/collega's. Heerst er een klimaat van: dit moet gebeuren of een klimaat van: wat kunnen we doen met hoe kinderen en collega's zelf zijn.

laten liggen versus benutten (blz. 80-81)

Zichtbaar in het dagelijks onderwijs is of men kansen benut.

Waar reageert u precies op of wanneer doet u alsof uw neus bloedt of wat ziet u eigenlijk helemaal niet.

leerstofgericht versus kindgericht (blz. 82-83)

Welke mogelijkheden hebt u om kindvolgend onderwijs te bieden. Welke keuze mogelijkheden en alternatieve leerwegen kunnen kinderen kiezen? Hier gaat het ook om de vraag naar hoe adaptief uw onderwijs is.

sukkelend versus lerend (blz. 84-85)

Hierbij gaat het om de vraag of de school wel een lerende school is.

Op een teamvergadering na een schoolkamp constateerde het team dat men drie dingen vergeten had. Zo waren er geen bloemen voor de kookmoeders en nog wat van die kleine dingen.

Een van de leerkrachten merkte op dat dat al de vierde keer was dat men dat vaststelde. Dat is een voorbeeld van een sukkelende school. Een lerende school maakt een draaiboekje en noteert in het onderdeel *Denk aan* de dingen die men de volgende keer niet mag vergeten.

gespannen of ontspannen (blz. 86-87)

Hierbij gaat het om een sfeer die men als snel zal voelen. Reageert men rustig op elkaar, geeft men elkaar de ruimte of is er sprake van krampachtigheid, op je strepen staan, heftigheden, fel op elkaar reageren en angsten.

onverschillig versus betrokken (blz.88-89)

Op allerlei manieren is op school te merken of men echt betrokken is of dat er sprake is van afstandelijkheid. In de taal, de houding en in de acties van leerkrachten is te zien of men hart voor de zaak heeft of eigenlijk alleen maar bezig is geld te verdienen.

Deze aspecten kan men laten gelden voor de volgende componenten van het pedagogisch klimaat, nl.:

- hoe gaat de school met de tijd om?
- hoe gaan de teamleden met elkaar om?
- hoe is de ruimte ingericht
- hoe gaat de leerkracht met de leerlingen om?
- hoe gaat men met de prestaties en de leerstof om?
- hoe gaan de kinderen met elkaar om?
- welke schoolregels zijn er en welke rol spelen die regels?
- hoe gaat men met de ouders om?

Onderwijsmogelijkheden bieden aan kinderen is niet waardevrij, maar heeft altijd te maken met een visie en met uitgangspunten.

Bij die visie gaat het om de rol van de levensbeschouwing, de functie van de school in de samenleving en de visie op de ontwikkeling van het kind.

Daarnaast vindt onderwijs in een omgeving van mensen en materialen plaats en dat betekent dat binnen een weergave van uitgangspunten van de school het pedagogisch klimaat een belangrijk aspect is.

Die gesprekslijsten zijn geordend rondom de invalshoeken van openend-sluitend, leerstofgericht-kindgericht, etc.

Een voorbeeld:

5. leerstofgericht versus kindgericht

5.3 De diverse onderwijsactiviteiten

Maak eens een overzicht van de diverse onderwijsactiviteiten en bepaal in hoeverre uw benadering bij dat vak- of vormingsgebied leerstofgericht is of kindgericht. Neem bij groep 1 en 2 de onderwijsactiviteiten zoals de diverse kringactiviteiten en kringinhouden, werken met ...., spelen met ... enz., terwijl u vanaf groep 3 vak- en vormingsgebieden kunt nemen als lezen, rekenen, wereldoriëntatie, etc.

leerstofgericht

kindgericht

	○	○	○	○	
	○	○	○	○	
	○	○	○	○	
	○	○	○	○	
	○	○	○	○	
	○	○	○	○	
	○	○	○	○	

In de lijsten wordt er steeds met een vierpuntsschaal gewerkt. Helemaal links staat dan het meest leerstofgerichte onderwijs en helemaal rechts staat het meest kindgericht onderwijs.

Onderstaand een voorbeeld van een school die net een nieuwe rekenmethode heeft en nog helemaal die methode volgt en voor rekenen dus helemaal leerstofgericht werkt.

Bij muzikale vorming bleek dat enkele leerkrachten dat geheel rechts gescoord hadden omdat ze eigenlijk geen methode volgen op het gebied van de muziek.

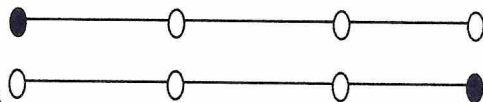
5. leerstofgericht versus kindgericht

5.3 De diverse onderwijsactiviteiten

Maak eens een overzicht van de diverse onderwijsactiviteiten en bepaal in hoeverre uw benadering bij dat vak- of vormingsgebied leerstofgericht is of kindgericht. Neem bij groep 1 en 2 de onderwijsactiviteiten zoals de diverse kringactiviteiten en kringinhouden, werken met ...., spelen met ... enz., terwijl u vanaf groep 3 vak- en vormingsgebieden kunt nemen als lezen, rekenen, wereldoriëntatie, etc.

leerstofgericht

kindgericht

rekenen

muzikale vorming

En nu verder

Bij het bespreken van de lijsten kunt u twee benaderingen hanteren, nl.:

- het vaststellen van de huidige situatie
- het aangeven van de school-ontwikkeling

In het voorbeeld onderaan deze pagina is de huidige situatie van een bepaalde leerkracht weergegeven, nl.: leerstofgericht voor rekenen en kindgericht voor muzikale vorming.

Het louter vaststellen van de huidige situatie heeft maar het beperkte nut van het bewust-worden van waar men mee bezig is. Het is zinvoller om aan te geven hoe men verder wil, hoe men zichzelf als leerkracht wil ontwikkelen of hoe men de school verder wil ontwikkelen.

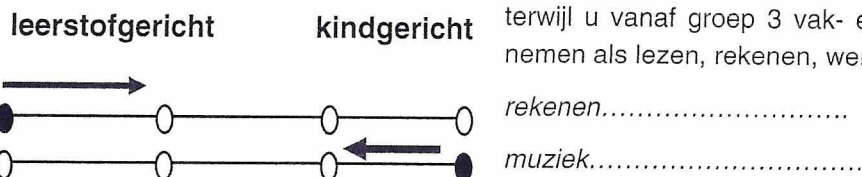
Op de gesprekslijsten kunt u dan ook aangeven welke ontwikkelingen u de komende jaren wilt bewerkstelligen.

Dat kan het beste door met pijlen de schoolontwikkeling weer te geven.

5. leerstofgericht versus kindgericht

5.3 De diverse onderwijsactiviteiten

Maak eens een overzicht van de diverse onderwijsactiviteiten en bepaal in hoeverre uw benadering bij dat vak- of vormingsgebied leerstofgericht is of kindgericht. Neem bij groep 1 en 2 de onderwijsactiviteiten zoals de diverse kringactiviteiten en kringinhouden, werken met ....., spelen met ... enz., terwijl u vanaf groep 3 vak- en vormingsgebieden kunt nemen als lezen, rekenen, wereldoriëntatie, etc.

De bovenstaande leerkracht met de nieuwe rekenmethode wil toe naar een situatie waarbij er binnen de rekenmethode ook mogelijkheden zijn voor kindkeuzen. Concreet denkt deze leerkracht aan de mogelijkheid om bij het rekenen een keer per week keuzewerk voor rekenen op te zetten. Kinderen kunnen dan uit een bak keuzetaken kiezen over onderwerpen waarin ze geïnteresseerd zijn zoals rekenen t.a.v. hun hobby's of rekenen met de computer, etc.

Voor de muzikale vorming wil de leerkracht gaan werken met een leerlijn die een onderdeel moet zijn van de doorgaande lijn voor de muzikale vorming van de gehele school.

De pijlen geven die ontwikkeling aan.

Door op die manier de ontwikkeling weer te geven gaat men verder dan het vaststellen van de huidige situatie en wordt de school een ontwikkelende school.

Bij dit alles is het belangrijk dat men zich realiseert dat er steeds constatering en ontwikkelingen vastgesteld kunnen worden op drie niveaus:

- op kindniveau
- op het niveau van de individuele leerkracht
- op het niveau van het team

Concreet kan dat betekenen dat de ene keer het gehele team een vernieuwing uit gaat voeren en de andere keer kan het betekenen dat een individuele leerkracht een cursus gaat volgen of begeleid gaat worden door een schoolbegeleider.

Belangrijk is steeds dat men ook probeert aan te geven welke praktische consequenties een en ander zal hebben.

Als een leerkracht of een team zegt dat men bij het spelen iets minder kindgericht, maar wat meer leerstof gericht wil gaan werken dan moet men aangeven dat dat betekent dat er een lijst komt met daarop doelstelling m.b.t. de spelbegeleiding.

Welke aspecten m.b.t. het spelgedrag wil men in de loop van het groep 1-, 2-onderwijs aan de orde laten komen?

Als men bij het rekenen meer kindgericht zou willen werken dan betekent dat dat men uitwerkingen op moet zetten op het gebied van de differentiatie of het keuzewerk.

Het voordeel van deze werkwijze is dat het spreken over het pedagogisch klimaat geen vaag gebeuren is, maar met het concrete onderwijs te maken heeft. Op de nu volgende pagina's zijn gesprekslijsten weergegeven volgens de opzet zoals beschreven in het voorafgaande.

Het gaat om de volgende lijsten:

- sluitend versus openend, 74-75
- zien/zeggen versus ervaren, 76-77
- veranderen versus respecteren, 78-79
- liggen laten versus benutten, 80-81
- leerstofgericht versus kindgericht, 82-83
- sukkelen versus lerend, 84-85
- gespannen versus ontspannen, 86-87
- onverschillig versus betrokken, 88-89
- restcategorie, 90-91

U kunt twee invalshoeken hanteren bij het bespreken van de lijsten.

U kunt op grond van eigen overwegingen kiezen uit een van de acht tegenstellingen en die helemaal afwerken.

Dus bijvoorbeeld eerst alles bespreken over zien/zeggen versus ervaren en daarna neemt u weer een andere tegenstelling.

U kunt bij alle tegenstellingen eerst het aspect tijd aan de orde stellen, dan van alle tegenstelling het aspect collega's etc.

Het is aan te bevelen niet zo maar wat over deze onderwerpen te gaan praten, maar samen een plan te maken van wat u aan de orde wilt gaan stellen en dat ook over een tijdspad te verdelen. Op die manier weet iedereen waar zij/hij aan toe is en ook hoe lang u er samen mee bezig wilt zijn.

In principe kunt u wel tien jaar praten over deze onderwerpen, maar het is aan te bevelen korte en gelimiteerde discussies op te zetten.

U kunt hierbij ook bepalen of u het alleen doet of dat u de hulp hierbij inschakelt van een schoolbegeleider of een andere externe begeleidingsinstantie.

Ook Pravoo biedt begeleiding bij deze activiteiten. Zie: www.pravoo.com

De gesprekslijsten

Hoe gebruikt u de gesprekslijst?

Op pagina 74-91 staan de gesprekskaarten, waarop per onderwerp is aangegeven waar u op dit moment zit en in welke richting de school zich zou moeten ontwikkelen.

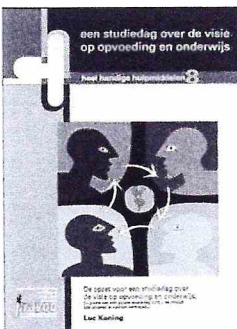
U kunt, als de school niet al te groot is, dat met het hele team tegelijkertijd samen bespreken en op een lijst komen tot een schoolvisie. Als het team wat groter is, kunt u de leerkrachten die lijsten ook individueel in laten vullen en dan door de ib-er met procenten aan te laten geven waar men denkt te zitten en waar men naar toe zou willen.

Als men zo een verzameling heeft van onderwerpen die men aan zou willen pakken dan kan men een prioriteitenlijst maken. Dat kan met het blad van de volgende pagina. Daarop kunt u maximaal 15 onderwerpen plaatsen en dan kunnen de leerkrachten aangeven of ze vinden dat het onderwerp snel, middelmatig snel of op langere termijn aangepakt moet worden. Iedere leerkracht vult dat zelf in. Daarna is het een kwestie van tellen door de ib-er en op basis van die prioriteitsgegevens kan het schoolontwikkelingsplan gemaakt worden.

Daarna kunt u dat onderwerp aanpakken. Voor de aanpak van de problemen bieden we vanuit Pravoo de volgende hulpmiddelen:

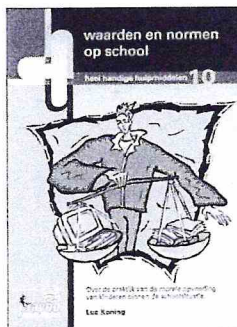
1. De brochure over een studiedag over de visie op het onderwijs

De belangstelling van leerkrachten om een studiedag te wijden aan de visie op onderwijs en opvoeding is niet zo groot. Men vindt dat al gauw te theoretisch. Toch lopen scholen die geen duidelijke visie hebben vaak vast in misverstanden en stagneringen. Een basisvisie is immers noodzakelijk om een doorgaande lijn op te kunnen zetten. In dit deel van de serie *Heel handige hulpmiddelen* laten we aan de hand van duidelijke stappen en voorbeelden zien hoe u vlot een schoolvisie op kunt zetten of actueel kunt maken. Door de vlotte opzet zult u merken dat er toch zinvolle discussies kunnen ontstaan en men het nut van visie-ontwikkeling in gaat zien. De brochure is bedoeld voor scholen die in een dag met elkaar de uitgangspunten willen formuleren.

2. De brochure over de waarden en normen op school

Op veel scholen wordt er een beroep gedaan om een visie te bepalen m.b.t. het omgaan met waarden en normen. Er is op dit moment een discussie gaande in de samenleving over waarden en normen en scholen vragen zich af wat hun positie en visie is. De samenleving wijst ook naar het onderwijs. Men zegt dat er op het gebied van de morele ontwikkeling een belangrijke taak ligt voor het onderwijs. Scholen stellen daar tegenover dat zij een onderwijsinstelling zijn en geen vormingscentrum. In deze brochure laten we zien wat u als school wel kunt doen op het gebied van de morele ontwikkeling van de kinderen en de mogelijkheden om waarden en normen in de opvoeding een rol te laten spelen.

3. De brochure over het adaptief onderwijs

In deze uitgave laten we zien hoe u op een handige manier kunt adaptiseren, dat wil zeggen het adaptief maken van het onderwijs. Het idee van het adaptief onderwijs is mooi, nl. kinderen met verschillende leermogelijkheden ook verschillende vormen van onderwijs aanbieden. Toch valt het in de praktijk niet mee om dat te realiseren. In deze uitgave laten we zien hoe u adaptief onderwijs op een geleidelijke manier kunt realiseren.

4. De Nieuwe Gedragsorthotheek

Twee mappen met allerlei middelen en materialen op het gebied van gedrags en gedragsproblemen; de basismappen op dit gebied.

De prioriteitenlijst

Noteer onderstaand maximaal vijftien onderwerpen die uit de discussies naar voren kwamen en laat per leerkracht aangeven of de aanpakprioriteit (zullen we dit als schoolontwikkelingsonderwerp aanpakken?) laag, middelmatig of hoog is.

prioriteitenlijst pedagogisch klimaat

*Geef ook de aanpakprioriteit weer:
Laag, Middelmatig, Hoog.*

1	laag-middelmatig-hoog
2	laag-middelmatig-hoog
3	laag-middelmatig-hoog
4	laag-middelmatig-hoog
5	laag-middelmatig-hoog
6	laag-middelmatig-hoog
7	laag-middelmatig-hoog
8	laag-middelmatig-hoog
9	laag-middelmatig-hoog
10	laag-middelmatig-hoog
11	laag-middelmatig-hoog
13	laag-middelmatig-hoog
14	laag-middelmatig-hoog
15	laag-middelmatig-hoog

Toelichting bij: sluitend versus openend

Slottip

Maak onderscheid bij de bespreking tussen vaste items en pijltjesitems.

Vaste items zijn aspecten van het pedagogisch klimaat die u zo wilt laten zoals ze zijn.

U stelt bijvoorbeeld dat kinderen bij spelling weinig keuzemogelijkheden hebben en dat dat maar gewoon zo moet blijven.

Verzamel die uitspraken en zet ze in uw schoolplan.

Pijltjesitems zijn ontwikkelingen die u uit wilt voeren of vernieuwingen die u uit wilt werken.

Maak van deze pijltjes-items een schoolontwikkelingsplan.

Tip 1

Kies een volgorde voor de behandeling van de gespreksonderwerpen. Dat hoeft niet van 1.1 naar 1.7 te lopen. U kunt van deze tegenstellingen ook slechts één aspect aan de orde stellen. Bijv. alleen 1.2.

Tip 2

Kijk in uw schoolplan en zoek daar de algemene uitgangspunten van de school op. Bekijk of u uitgangspunten beschreven hebt van het type:

- we gaan uit van het kind
- het kind staat bij ons centraal
- onze school is een school van de kinderen
- we gaan uit van kindvolgend onderwijs

Als u dat type uitingen tegenkomt dan moet er ruimte zijn voor de kinderen.

Zorg er dan ook voor dat de algemene uitgangspunten van de school overeenkomen met de uitwerkingen.

Tip 3 bij punt 1.1

Maak eventueel gebruik van de Pravoo-uitgave Zelfstandig spelen en werken.

Tip 4 bij 1.3

Vraag uw leerlingen eens wat ze van de inrichting van de school vinden en verzamel ideeën voor de school/lokaalinrichting.

Tip 5 bij 1.4

Bekijk of u bij een nascholingsinstituut een cursus *Praten met kinderen* kunt volgen.

Tip 6 bij 1.5

Welke differentiatie modellen hanteert u?

Raadpleeg eventueel de Pravoo-brochure **VLAM; vlot adaptief maken**

In deze uitgave laten we zien hoe u op een handige manier kunt adaptiseren, dat wil zeggen het adaptief maken van het onderwijs. Het idee van het adaptief onderwijs is mooi, nl. kinderen met verschillende leermogelijkheden ook verschillende vormen van onderwijs aanbieden. Toch valt het in de praktijk niet mee om dat te realiseren. In deze uitgave

laten we zien hoe u adaptief onderwijs op een geleidelijke manier kunt realiseren.

Tip 7 bij 1.7

Het is aan te bevelen een niet al te uitgebreide hoeveelheid regels te hanteren, eventueel aangevuld met afspraken. Zie voor de schoolregels de nieuwe gedragsortheek.

Tip 8

Noteer items en aspecten die niet expliciet genoemd zijn op de gesprekslijsten in dit werkboek op blz. 91.

Bepaal samen wanneer u deze thema's aan de orde zult stellen.

1. sluitend versus openend

sluitend openend **1.1 Tijd**

○————○————○————○

Hoe soepel wordt er met de tijd omgegaan? Wat staat er allemaal vast en wanneer krijgen kinderen de gelegenheid vrij de tijd in te delen? Welk belang hecht u aan het aanleren van het indelen en plannen van de tijd door kinderen zelf en het leren verantwoordelijkheden te dragen en consequenties te ervaren?

○————○————○————○

Hoe open is uw jaarprogramma of is het vol met verplichte dingen?

○————○————○————○

1.2 Collega's

Welke gevoelens en meningen hebt u over de volgende aspecten van ruimte krijgen en geven:

-krijgt u als collega de ruimte om initiatieven te ontplooiën?

-geeft u anderen ruimte om initiatieven te ontplooiën. Zijn er op vergaderingen niet steeds dezelfde mensen aan het woord?

-welke vrijheden zou u nu willen die u nog niet heeft, bijvoorbeeld eigen deelbudgetten?

-welke sluitende afspraken mist u nu? Wat zou u graag af willen spreken?

-wat zou u graag doorgezet willen zien in een volgende groep?

○————○————○————○

1.3 Ruimte

Komt het schoolgebouw in de ogen van de kinderen voldoende open over of gaat het om afgesloten lokalen en ruimtes?

Welke mogelijkheden/inspraak krijgen de kinderen om het lokaal in te richten?

○————○————○————○

1.4 Leerkracht/leerling

Wat is uw basishouding naar kinderen? Bent u regelmatig vragend naar kinderen toe of is uw basishouding meer lerend en zeggend?

Hoe goed vraagt u door als kinderen wat vertellen? Kunt u rustig naar kinderen luisteren of bent u meer prekend (in de slechte betekenis) bezig?

Hoe makkelijk, flexibel en tolerant bent u zelf? Geeft u de kinderen het juiste voorbeeld?

○————○————○————○

1.5 Prestaties/leerstof

In hoeverre houdt u rekening met de verschillen tussen kinderen of bent u sterk gericht op de gemiddelde leerling?

Welke ruimte geeft u aan verschillen in prestaties, maar ook in oplossingsmethoden en uitwerkingen? Hoe soepel bent u in het accepteren van alternatieve uitwerkingen? Hoe vaak geeft u opdrachten om meer dan één oplossingsmethode te zoeken? Hoe adaptief is uw onderwijs?

○————○————○————○

1.6 Leerlingen onderling

Hoeveel tijd krijgen de kinderen om samen duowerk of groepswork uit te voeren om ze zo te kunnen begeleiden bij de sociale ontwikkeling?

○————○————○————○

1.7 Regels

Hoe is de verhouding vaste regels en zelf leren om sociale problemen op te lossen? Noem de vaste algemene schoolregels eens op. Deugen de regels? Wie bepaalt die regels? Hoe worden de regels aangeleerd? Hoe worden de regels uitgelegd? Wat doet u bij het overtreden van de regels?

Toelichting bij: zien/zeggen versus ervaren

Slottip

Maak onderscheid bij de bespreking tussen vaste items en pijltjesitems.

Vaste items zijn aspecten van het pedagogisch klimaat die u zo wilt laten zoals ze zijn.

U stelt bijvoorbeeld dat kinderen bij spelling weinig keuzemogelijkheden hebben en dat dat maar gewoon zo moet blijven.

Verzamel die uitspraken en zet ze in uw schoolplan.

Pijltjesitems zijn ontwikkelingen die u uit wilt voeren of vernieuwingen die u uit wilt werken.

Maak van deze pijltjes-items een schoolontwikkelingsplan.

Tip 1

Kies een volgorde voor de behandeling van de gespreksonderwerpen. Dat hoeft niet van 2.1 naar 2.4 te lopen. U kunt van deze tegenstellingen ook slechts één aspect aan de orde stellen. Bijv. alleen 2.2.

Tip 2

Weet u voldoende van de mogelijkheden van het meer ervaringsgerichte onderwijs (of het ervaringsgerichtachtige)?

Lees er wat over of volg een voorlichting of cursus over deze benadering zodat u er zich een verstandig oordeel over kunt vormen.

Tip 3 bij punt 2.1

Het is belangrijk dat u zich bij dit aspect realiseert dat niet alle kinderen voldoende ervaringskennis opdoen van ervaringen. Hoe u ook uw best doet om kinderen ervaringsrijke situaties aan te bieden en wat u ook doet om kinderen te betrekken bij de speel/werkzaamheden toch zullen er kinderen zijn die daar onvoldoende profijt van hebben.

Die kinderen hebben sturend onderwijs nodig. Dat betekent dat ervaringsgericht onderwijs niet voor alle kinderen voldoende is.

Tip 4 bij 2.3

Het is aan te bevelen een niet al te uitgebreide hoeveelheid regels te hanteren, eventueel aangevuld met afspraken. Zie voor het aanleren van de schoolregels de nieuwe gedragsorthotheek.

Tip 5

Noteer items en aspecten die niet expliciet genoemd zijn op de gesprekslijsten in dit werkboek op blz. 91.

Bepaal samen wanneer u deze thema's aan de orde zult stellen.

2. zien/zeggen versus ervaren

zien/zeggen

ervaren

Opmerkingen.

Hierbij gaat het om de vraag of u leer- en ontwikkelingsinhouden vooral aan de orde stelt door er over te praten of er over te laten lezen of dat u probeert om steeds het beleven in te brengen of ervaringsgericht bezig te zijn.

Hoe sterk bent u met deze trend bezig? Het belang is gelegen in de oude onderwijswijsheid: Learning by doing en het gegeven dat ervaringsgerichtheid de betrokkenheid van kinderen kan vergroten.

2.1 Prestaties/leerstof

Hierbij zijn er twee richtingen:

a. ervaringen hanteren om iets te leren

b. ervaringen gebruiken om iets toe te passen

2.1.1 ervaringsbasis

Hebt u in uw dagelijkse onderwijs de grondhouding om, waar maar mogelijk, te kijken naar doesituaties als basis om kennis en vaardigheden te vergaren? Of is het basiskenmerk van uw onderwijs het papier en het woord?

Zijn er facetten van het onderwijs waarvan u zelf vindt dat u zou kunnen beginnen om het meer ervaringsgericht te maken?

○ — ○ — ○ — ○

2.1.2 toepassingsbekwaamheid

Hebt u het toepassen van leerinhouden optimaal gerealiseerd? Denk bij jonge kinderen aan taalgebruikssituaties, samenspelvaardigheden en bij oudere kinderen o.a. aan het functioneel lezen en spellen (toegepast lezen en spellen).

○ — ○ — ○ — ○

2.2 Leerlingen onderling

Leert u kinderen alleen maar om met elkaar om te gaan door er over te praten of oefent u ook sociale vaardigheden?

○ — ○ — ○ — ○

2.3 Regels

Probeert u schoolregels en klassenregels te koppelen aan concrete ervaringen van kinderen of biedt u ze gewoon aan en als de regels zijn vastgesteld, hoe begeleidt u dan het toepassen van de regels? Laat u kinderen de functie/het voordeel van de regels ervaren? Hoe bent u bezig met het warm houden en bijstellen van de regels?

○ — ○ — ○ — ○

2.4 De diverse onderwijsactiviteiten

Maak eens een overzicht van de diverse onderwijsactiviteiten en bepaal in hoeverre uw benadering bij dat vak- of vormingsgebied gericht is op zien en zeggen of ervaringsgericht is. Neem bij groep 1 en 2 de onderwijsactiviteiten zoals de diverse kringactiviteiten en kringinhouden, werken met ....., spelen met ... enz., terwijl u vanaf groep 3 vak- en vormingsgebieden kunt nemen als lezen, rekenen, wereldoriëntatie, etc.

○ — ○ — ○ — ○ .....
 ○ — ○ — ○ — ○ .....
 ○ — ○ — ○ — ○ .....
 ○ — ○ — ○ — ○ .....
 ○ — ○ — ○ — ○ .....
 ○ — ○ — ○ — ○ .....
 ○ — ○ — ○ — ○ .....
 ○ — ○ — ○ — ○ .....

Toelichting bij: veranderen versus respecteren

Slottip

Maak onderscheid bij de bespreking tussen vaste items en pijltjesitems.

Vaste items zijn aspecten van het pedagogisch klimaat die u zo wilt laten zoals ze zijn.

U stelt bijvoorbeeld dat kinderen bij spelling weinig keuzemogelijkheden hebben en dat dat maar gewoon zo moet blijven.

Verzamel die uitspraken en zet ze in uw schoolplan.

Pijltjesitems zijn ontwikkelingen die u uit wilt voeren of vernieuwingen die u uit wilt werken.

Maak van deze pijltjes-items een schoolontwikkelingsplan.

Tip 1

Kies een volgorde voor de behandeling van de gespreksonderwerpen. Dat hoeft niet van 3.1 naar 3.4 te lopen. U kunt van deze tegenstellingen ook slechts één aspect aan de orde stellen. Bijv. alleen 3.2.

Tip 2

Kijk in uw schoolplan en zoek daar de algemene uitgangspunten van de school op.

Bekijk of u uitgangspunten beschreven hebt van het type:

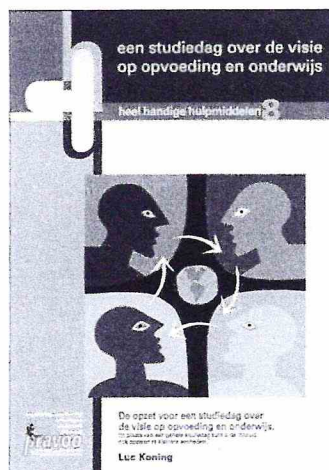
- we gaan uit van het kind
- we respecteren de eigenheid van het kind
- we brengen respect bij voor de medemens
- het kind staat bij ons centraal
- onze school is een school van de kinderen
- we gaan uit van kindvolgend onderwijs

Als u dat type uitingen tegenkomt dan moet er ruimte zijn voor de kinderen.

Zorg er dan ook voor dat de algemene uitgangspunten van de school overeenkomen met de uitwerkingen.

Doe dat aan de hand van de brochure **Een studiedag over de visie op opvoeding en onderwijs**

De belangstelling van leerkrachten om een studiedag te wijden aan de visie op onderwijs en opvoeding is niet zo groot. Men vindt dat al gauw te theoretisch. Toch lopen scholen die geen duidelijke visie hebben vaak vast in misverstanden en stagneringen. Een basisvisie is immers noodzakelijk om een doorgaande lijn op te kunnen zetten. In dit deel van de serie *Heel handige hulpmiddelen* laten we aan de hand van duidelijke stappen en voorbeelden zien hoe u vlot een schoolvisie op kunt zetten of actueel kunt maken. Door de vlotte opzet zult u merken dat er toch zinvolle discussies kunnen ontstaan en men het nut van visieontwikkeling in gaat zien. De brochure is bedoeld voor scholen die in een dag met elkaar de uitgangspunten willen formuleren.

Tip 3

Noteer items en aspecten die niet expliciet genoemd zijn op de gesprekslijsten in dit werkboek op blz. 91.

Bepaal samen wanneer u deze thema's aan de orde zult stellen.

3. veranderen versus respecteren

veranderen

respecteren

Opmerkingen.

Hierbij gaat het om een sociale basishouding. Bent u persoonlijk vooral gericht op het overtuigen en (be)leren van anderen (wat in de volksmond: schoolmeesterachtigheid wordt genoemd) of is uw basishouding vooral gericht op het luisteren naar anderen, anderen leren begrijpen en respecteren.

— — —

3.1 Collega's

Hoe is de collegiale sfeer? Hebt u de ervaring dat u elkaar in discussies, personeelsvergaderingen en werkgroepen voldoende respecteert of zijn er regelmatig situaties, dat u elkaar een mening op wilt dringen? Hebt u de ervaring dat bij overleg de sfeer goed bewaakt wordt?

— — —

3.2 Leerkracht-leerling

Hoe is uw basishouding naar kinderen? Hoever gaat u in het accepteren van het eigene van kinderen? Hebt u een vragende houding naar kinderen die zich laat zien in de mate waarin u vragen stelt aan kinderen om ze te begrijpen? Hebt u ook individuele gesprekken met kinderen zonder dat er sprake is van probleemgedrag?

Als u gedrag van kinderen wilt veranderen in hoeverre bespreekt u dat dan met het kind en legt u het kind (en zijn ouders) dat uit?

— — —

3.3 Prestaties/leerstof

Welke keuzemogelijkheden krijgen kinderen? Is er voldoende keuzewerk, zodat kinderen hun eigenheid/interesse verder kunnen ontwikkelen?

Maak eens een overzicht van de diverse onderwijsactiviteiten en bepaal in hoeverre er in uw benadering bij dat vak- of vormingsgebied keuzemogelijkheden aan kinderen worden aangeboden. Neem bij groep 1 en 2 de onderwijsactiviteiten zoals de diverse kringactiviteiten en kringinhouden, werken met ..., spelen met ... enz., terwijl u vanaf groep 3 vak- en vormingsgebieden kunt nemen als lezen, rekenen, wereldoriëntatie, etc.

— — —

— — —

— — —

— — —

— — —

— — —

— — —

— — —

3.4 Leerlingen onderling

Werkt u gericht aan het bevorderen van de zelfacceptatie bij kinderen en de acceptatie van de groepsgenoten?

Zo ja, hoe doet u dat dan concreet?

Leert u de kinderen te discussiëren en daarbij te luisteren naar anderen en anderen niet uit te lachen? Hoe concreet, gepland en doordacht bent u daarmee bezig? Leert u kinderen mensenkennis over elkaar op te bouwen?

Toelichting bij: liggen laten versus benutten

Slottip

Maak onderscheid bij de bespreking tussen vaste items en pijltjesitems.

Vaste items zijn aspecten van het pedagogisch klimaat die u zo wilt laten zoals ze zijn.

U stelt bijvoorbeeld dat kinderen bij spelling weinig keuzemogelijkheden hebben en dat dat maar gewoon zo moet blijven.

Verzamel die uitspraken en zet ze in uw schoolplan.

Pijltjesitems zijn ontwikkelingen die u uit wilt voeren of vernieuwingen die u uit wilt werken.

Maak van deze pijltjes-items een schoolontwikkelingsplan.

Tip 1

Kies een volgorde voor de behandeling van de gespreksonderwerpen. Dat hoeft niet van 4.1 naar 4.5 te lopen. U kunt van deze tegenstellingen ook slechts één aspect aan de orde stellen. Bijv. alleen 4.2.

Tip 2 bij punt 4.3

Raadpleeg het Pravoo-aanbod van zorgbreedtemiddelen zoals weergegeven in de webwinkel op: www.pravoo.com

Tip 3 bij 4.5

Bekijk tegen welke situaties u spontaan aanloopt en waarbij u af wilt spreken hoe u daarop reageert en wat u doet als kinderen grenzen overtreden.

Tip 4

Noteer items en aspecten die niet expliciet genoemd zijn op de gesprekslijsten.

Bepaal samen wanneer u deze thema's aan de orde zult stellen.

Tip 5

Een heel belangrijk aspect bij dit onderdeel is het omgaan met pesten op school.

Geef concreet aan hoe u dat aan de orde stelt, hoe uw pestprotocol eruit ziet en hoe u reageert op pesten en gepest worden.

Tip 6

Noteer items en aspecten die niet expliciet genoemd zijn op de gesprekslijsten in dit werkboek op blz. 91.

Bepaal samen wanneer u deze thema's aan de orde zult stellen.

4. laten liggen versus benutten

laten liggen

benutten

Opmerkingen. Hierbij gaat het om de alertheid van een school. Er gebeuren allerlei dingen binnen en buiten de school en er zijn dromerige, ingeslapen schoolteams die hun lesjes afdraaien, maar ook wakkere teams die vooral bewust en expliciet bezig zijn met de dingen in en buiten school. Hoe wakker bent u?

4.1 Tijd

Hoe gaat u met de tijd om? Benut u de tijd juist door effectief onderwijs te geven en kinderen niet onnodig te laten wachten?

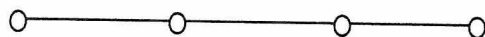
4.2 Collega's

Hoe alert en wakker bent u t.o.v. elkaar bij droevige en blijde gebeurtenissen in het persoonlijke leven en bij problemen met het onderwijsvak? Als een leerkracht tijdens een vergadering/workshop een signaal geeft, wordt daar dan voldoende op gereageerd of is men toch vooral egocentrisch bezig met het eigen handeltje en voelt u zich vaak in de kou staan?

4.2 Ruimte

Worden de ruimtes op school effectief benut? Hebt u de lokaliteiten van school wel eens kritisch bekeken in de zin van het nuttig en effectief gebruik ervan? Zijn er nu ruimten waar het te druk, onrustig, rommelig, te rustig, etc. is? Hebt u ideeën over het anders inrichten van uw lokaal?

4.3 Leerkracht-leerling

Wat doet u met signalen die kinderen geven over zichzelf, groepsgenoten en huisgenoten? Bij wie op school meldt u dat en wat wordt er dan mee gedaan?

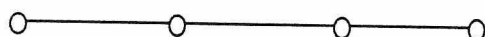
Functioneert de interne zorgstructuur (leerlingvolgsysteem-diagnose door de school, diagnose door externe deskundigen, begeleiding in de groep, organisatie in de klas, advisering aan ouders) optimaal?

4.4 Prestaties/leerstof

Hoe alert reageert u op problemen die u constateert bij de leerstof? Als u merkt dat bepaalde dingen niet goed gaan, maakt u dan extra/speciale oefenstof en past u de methode aan?

Reageert u ook alert op de actualiteit? Hoe betreft u de kinderen op wat er in de samenleving gebeurt? Maakt u wel eens een lesopzet rond een actualiteit dichtbij of veraf? Benut u de mogelijkheden om op een juiste wijze met prestaties om te gaan? Legt u de nadruk op de hoeveelheid die goed is of juist op wat fout is, bent u eerlijk in het feedback geven naar het kind bij goede en minder goede prestaties, zorgt u er voor dat een kind bij een tegenvallende prestatie, na een contact met u, weer perspectief ziet en het gevoel heeft dat het ook zal leren? Laat u kinderen zich ook vaak met elkaar meten?

4.5 Leerlingen onderling

Hoe reageert u op actuele gebeurtenissen tussen de kinderen onderling? Bespreekt u regelmatig ongewenste sociale situaties?

Benut u wel voldoende de gewenste sociale situaties door kinderen te laten leren van wat er goed ging/gaat, of bent u meer gericht op het ongewenste gedrag?

Toelichting bij: leerstofgericht versus kindgericht

Slottip

Maak onderscheid bij de bespreking tussen vaste items en pijltjesitems.

Vaste items zijn aspecten van het pedagogisch klimaat die u zo wilt laten zoals ze zijn.

U stelt bijvoorbeeld dat kinderen bij spelling weinig keuzemogelijkheden hebben en dat dat maar gewoon zo moet blijven.

Verzamel die uitspraken en zet ze in uw schoolplan.

Pijltjesitems zijn ontwikkelingen die u uit wilt voeren of vernieuwingen die u uit wilt werken.

Maak van deze pijltjes-items een schoolontwikkelingsplan.

Tip 1

Kies een volgorde voor de behandeling van de gespreksonderwerpen. Dat hoeft niet van 5.1 naar 5.4 te lopen. U kunt van deze tegenstellingen ook slechts één aspect aan de orde stellen. Bijv. alleen 5.2.

Tip 2

Kijk in uw schoolplan en zoek daar de algemene uitgangspunten van de school op.

Bekijk of u uitgangspunten beschreven hebt van het type:

- we gaan uit van het kind
- het kind staat bij ons centraal
- onze school is een school van de kinderen
- we gaan uit van kindvolgend onderwijs

Als u dat type uitingen tegenkomt dan moet er ruimte zijn voor de kinderen.

Zorg er dan ook voor dat de algemene uitgangspunten van de school overeenkomen met de uitwerkingen.

Maak ook gebruik van de Pravoo-brochure **Een studiedag over de visie op opvoeding en onderwijs**

De belangstelling van leerkrachten om een studiedag te wijden aan de visie op onderwijs en opvoeding is niet zo groot. Men vindt dat al gauw te theoretisch. Toch lopen scholen die geen duidelijke visie hebben vaak vast in misverstanden en stagneringen. Een basisvisie is immers noodzakelijk om een doorgaande lijn op te kunnen zetten. In dit deel van de serie *Heel handige hulpmiddelen* laten we aan de hand van duidelijke stappen en voorbeelden zien hoe u vlot een schoolvisie op kunt zetten of actueel kunt maken. Door de vlotte opzet zult u merken dat er toch zinvolle discussies kunnen ontstaan en men het nut van visie-ontwikkeling in gaat zien. De brochure is bedoeld voor scholen die in een dag met elkaar de uitgangspunten willen formuleren.

Tip 3

Voor het onderwijs in groep 1 en 2 is er veel discussie over de noodzaak en opzet van onderwijslijnen.

Maak gebruik van: **Een kant en klaar lijnenboek voor groep 1, 2 en 3.**

5. leerstofgericht versus kindgericht

leerstofgericht

kindgericht

Opmerkingen.

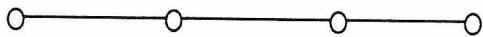
Hierbij gaat het er niet om dat u als school uw plichten als onderwijsinstituut moet verzaken en alleen sociaal-vormend bezig moet zijn en daarmee de algehele redzaamheid en ontwikkeling van kinderen zou moeten beperken, maar het gaat om de vraag of u vooral met kennis en vaardigheden bezig bent en in beperkte mate met kinderen als personen omgaat.

5.1 Leerkracht-leerling

Hierbij gaat het erom wat een observator in uw klas zou zien als deze keek naar de manier waarop u met de klas met kinderen in z'n geheel omgaat. Gaat het daarbij steeds over de leerstof of maakt u ook persoonlijke opmerkingen in de zin van:

-een persoonlijk woord voor het ene kind, een aansporing of een vraag, voor het andere kind en voor weer andere kinderen een aai over de bol.

-ziet u de klas vooral als een groep die leerstof moet happen of als een verzameling persoonlijkheden, die ook een persoonlijke benadering krijgen.

In het voorafgaande ging het om het omgaan met de klas in haar geheel, maar u kunt ook bekijken hoe de aard van uw relatie is als u contact hebt met een individueel kind.

Probeer u bij individuele contacten met het kind over de leerstof ook het kind als persoon te benaderen? Zo ja, hoe doet u dat dan?

5.3 De diverse onderwijsactiviteiten

Maak eens een overzicht van de diverse onderwijsactiviteiten en bepaal in hoeverre uw benadering bij dat vak- of vormingsgebied leerstofgericht is of kindgericht. Neem bij groep 1 en 2 de onderwijsactiviteiten zoals de diverse kringactiviteiten en kringinhouden, werken met ....., spelen met ... enz., terwijl u vanaf groep 3 vak- en vormingsgebieden kunt nemen als lezen, rekenen, wereldoriëntatie, etc.

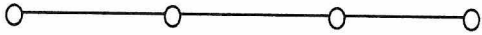
.....

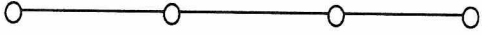
.....

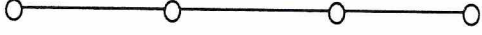
.....

.....

.....

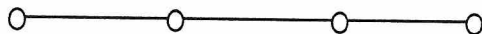
.....

5.3 Leerkracht/leerling

Wat is uw basishouding naar kinderen? Bent u regelmatig vragend naar kinderen toe of is uw basishouding meer lerend en zeggend?

Hoe goed vraagt u door als kinderen wat vertellen? Kunt u rustig naar kinderen luisteren of bent u meer prekend (in de slechte betekenis) bezig?

5.4 Regels

Hoe strak en rigide bent u in het hanteren van klasse- en schoolregels? Gaat het om algemene regels of zijn individuele en kindspecifieke aanpassingen mogelijk zoals het extra herinneren, het extra nabespreken, het door de vingers zien, etc.?

Toelichting bij: sukkelend versus lerend

Slottip

Maak onderscheid bij de bespreking tussen vaste items en pijltjesitems.

Vaste items zijn aspecten van het pedagogisch klimaat die u zo wilt laten zoals ze zijn.

U stelt bijvoorbeeld dat kinderen bij spelling weinig keuzemogelijkheden hebben en dat dat maar gewoon zo moet blijven.

Verzamel die uitspraken en zet ze in uw schoolplan.

Pijltjesitems zijn ontwikkelingen die u uit wilt voeren of vernieuwingen die u uit wilt werken.

Maak van deze pijltjes-items een schoolontwikkelingsplan.

Tip 1

Kies een volgorde voor de behandeling van de gespreksonderwerpen. Dat hoeft niet van 6.1 naar 6.3 te lopen. U kunt van deze tegenstellingen ook slechts één aspect aan de orde stellen. Bijv. alleen 6.2.

Tip 2

Bij deze vraag gaat het om de managementkwaliteiten van de school. Dat is in de eerste plaats een opdracht van de directie van de school.

Het team verwacht terecht dat de directieleden daartoe de initiatieven nemen

Bekijk of het nodig is om scholing of begeleiding op dit gebied op te zetten en uit te voeren.

Tip 3

Noteer items en aspecten die niet expliciet genoemd zijn op de gesprekslijsten in dit werkboek op blz. 91.

Bepaal samen wanneer u deze thema's aan de orde zult stellen.

Tip 4

Naast plichten heeft de leerkracht ook rechten. Zie daarover het artikel in het Praxisbulletin van mei 2008.

Discussiestuk voor teambespreking   PERSONEELSBELEID & SCHOOLORGANISATIE

De rechten van de leerkracht

<p>Luc Koning, Pra-so Instituut, Lekkereik</p>	<p>Leerkrachten krijgen steeds te horen wat ze moeten. Als er een calamiteit is in de samenleving – bijvoorbeeld een gebrek aan waarden en normen – dan moet de school dat aanpakken. Als er te weinig meisjes een technische opleiding volgen, dan moet de school een project uitvoeren, met als thema Meisjes en techniek. Leerkrachten moeten kinderen leren hun jas zelf aan en</p>	<p>uit te doen. Ze moeten van de inspectie Ofo-Twil werklouers afnemen. En zo zou je nog wel uren door kunnen gaan.</p> <p>In dit artikel wil ik daar eens wat tegenover zetten. Namelijk de rechten van de leerkracht. Het gaat dan niet zozeer om de rechten, zoals die door de vakbonden in casu zijn opgenomen, maar om de rechten van de leerkracht als mens.</p>
--	---	--

6. sukkelend versus lerend

sukkelend

lerend

Opmerkingen.

Hierbij gaat het om de totale schoolontwikkeling. Een sukkelende school bestaat uit leerkrachten die hun lesjes afdraaien, maar niet bezig zijn met de verdere ontwikkeling van de school. Die sfeer van sukkelen is in een school merkbaar in de vorm van weinig enthousiasme en plezier in het werk. Leerkrachten stralen dat uit en dat heeft ook zijn weerslag op de kinderen.

Een lerende school bestaat uit leerkrachten die plezier in hun werk hebben en uitdagingen zien liggen en die betrokkenheid ook op de kinderen overbrengen.

6.1 Directie

Is er sprake van een duidelijk (lerend) management op school waarin twee krachten herkend kunnen worden, nl.:

-het management neemt zelf een haalbare hoeveelheid initiatieven

-het management sluit aan bij wat er in de dagelijkse praktijk gebeurt en door leerkrachten wordt ingebracht

Andere aspecten zijn:

-het management zorgt bij de ontwikkeling van de school voor een goed draagvlak. Dat betekent dat besluiten er niet doorgedrukt worden, maar dat argumentaties zorgen voor het accepteren van schoolontwikkelingsactiviteiten.

-diverse typen vergaderingen worden goed geleid

-de nazorg voor vergaderingen is zorgvuldig

-de drempel voor individuele contacten met het management is laag

-de uitvoering van functioneringsgesprekken en beoordelings-

gesprekken is goed.

6.2 Collega's

Hoe bent u als team met uw werk bezig? Werkt u routineus en wordt uw tijd in beslag genomen door allerlei organisatorische zaken i.v.m. feestdagen en materiële zaken of:

-hebt u als team een meerjaren-beleidsplan waarin te zien is hoe u zich als school verder wilt ontwikkelen?

-hebt u een nascholingsplan waarin is aangegeven hoe u zich verder wilt professionaliseren?

-hebt u een structuur van onderlinge consultatie waarbij teamleden onderwijskundige, persoonlijke of op zorgbreedte gerichte problemen in kunnen brengen en collega's kunnen vragen daar over mee te denken?

-straalt u naar de kinderen enthousiasme uit over uw werk, of bent u juist een klager of neemt u ook weinig initiatieven?

6.3 Prestaties/leerstof

Hebt u duidelijke evaluatiemomenten in het jaar ingebouwd, waarin u bespreekt wat er is gedaan en op grond van ervaringen op een bepaald gebied lering trekt en zo verder komt met elkaar?

Evalueert u zo methoden, vormen van aanpak, leerstofdoelstellingen, etc.? Hebt u een duidelijk overzicht van de prestaties van de school in zijn geheel? Hoe lezen de kinderen gemiddeld op uw school en gaan ze voldoende vooruit in een bepaalde periode? M.a.w. wat is het rendement van het onderwijsaanbod van uw school? Wie heeft daar zicht op?

Toelichting bij: gespannen versus ontspannen

Slottip

Maak onderscheid bij de bespreking tussen vaste items en pijltjesitems.

Vaste items zijn aspecten van het pedagogisch klimaat die u zo wilt laten zoals ze zijn.

U stelt bijvoorbeeld dat er al allerlei benaderingen gehanteerd worden om faalangst te voorkomen.

Dat betekent dat u er vanuit gaat dat het leren al in een voldoende ontspannen sfeer plaatsvindt.

Verzamel die uitspraken en zet ze in uw schoolplan.

Pijltjesitems zijn ontwikkelingen die u uit wilt voeren of vernieuwingen die u uit wilt werken.

Zie voor de bakjesaanpak de brochure Leergang gedrag; de bakjesaanpak.

Tip 1

Kies een volgorde voor de behandeling van de gespreksonderwerpen. Dat hoeft niet van 7.1 naar 7.5 te lopen. U kunt van deze tegenstellingen ook slechts één aspect aan de orde stellen. Bijv. alleen 7.2.

Tip 2

Noteer items en aspecten die niet expliciet genoemd zijn op de gesprekslijsten in dit werkboek op blz. 91.

Bepaal samen wanneer u deze thema's aan de orde zult stellen.

Tip 3

Het gaat bij deze invalshoek ook om de competenties van de leerkracht. Bekijk in hoeverre het denken in competenties ook vanuit uw schoolbestuur is ingevuld. In de nieuwe gedragsorthotheek zijn de pedagogische competenties uitgewerkt.

Tip 4

Naast plichten heeft de leerkracht ook rechten. Zie daarover het artikel in het Praxis-bulletin van mei 2008.

7. gespannen versus ontspannen

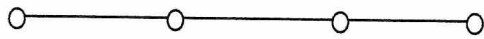
gespannen

ontspannen

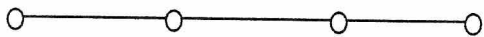
Opmerkingen.

Een belangrijke sfeerbepaler is de gevoelde of ervaren spanning of ontspanning die er binnen een sociale context te merken is.

7.1 Collega's onderling

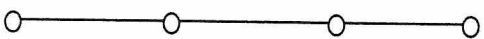

Hoe ontspannen gaat u met elkaar om? Kunt u elkaar makkelijk benaderen? Zijn er bepaalde spanningen in het team waarvan u vindt dat ze eens besproken zouden moeten worden?

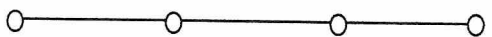

Is er voldoende humor en merken de kinderen dat u leuk met elkaar omgaat?

7.2 Leerkracht-leerling

Hoe ontspannen voelen kinderen zich bij u of komt u dreigend op hen over?

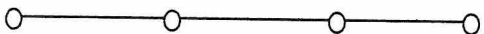

Hoe zorgt u voor een ontspannen contact tussen de school en de ouders?

7.3 Prestaties/leerstof

Hoe bevordert u het ontspannen omgaan met prestaties?

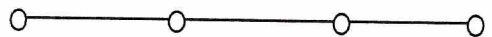
Hoe voorkomt u dat kinderen faalangst ontwikkelen?

7.4 Leerlingen onderling

Hoe zorgt u voor ontspanning tussen de kinderen onderling? Bekijk uw groep eens en bepaal eens of er voldoende wordt gelachen.

7.5 Regels

Hoe laat u kinderen naar de school- en groepsregels kijken? Is dat een systeem van repressie of legt u de nadruk op de functies van de regels?

Toelichting bij: onverschillig versus betrokken

Slottip

Maak onderscheid bij de bespreking tussen vaste items en pijltjesitems.

Vaste items zijn aspecten van het pedagogisch klimaat die u zo wilt laten zoals ze zijn.

U stelt bijvoorbeeld dat kinderen bij spelling weinig keuzemogelijkheden hebben en dat dat maar gewoon zo moet blijven.

Verzamel die uitspraken en zet ze in uw schoolplan.

Pijltjesitems zijn ontwikkelingen die u uit wilt voeren of vernieuwingen die u uit wilt werken.

Maak van deze pijltjes-items een schoolontwikkelingsplan.

Tip 1

Kies een volgorde voor de behandeling van de gespreksonderwerpen. Dat hoeft niet van 8.1 naar 8.3 te lopen.

U kunt van deze tegenstellingen ook slechts één aspect aan de orde stellen. Bijv. alleen 8.2.

Tip 2

Noteer items en aspecten die niet expliciet genoemd zijn op de gesprekslijsten in deze brochure op blz. 91.

Bepaal samen wanneer u deze thema's aan de orde zult stellen.

Tip 3

Het gaat bij deze invalshoek ook om de competenties van de leerkracht. Bekijk in hoeverre het denken in competenties ook vanuit uw schoolbestuur is ingevuld. In de nieuwe gedragsorthotheek zijn de pedagogische competenties uitgewerkt.

Tip 4

Naast plichten heeft de leerkracht ook rechten. Zie daarover het artikel in het Praxisbulletin van mei 2008.

8. onverschillig versus betrokken

onverschillig

betrokken

Opmerkingen.

Een belangrijke algemene klimaatsfactor is de mate waarin er sprake is van betrokkenheid in de zin van zorgbetrokkenheid, medeleven, begrip en verantwoordelijkheid.

8.1 Collega's onderling

- Hoe betrokken bent u bij het wel en wee van uw collega's:
    -denkt u bij problemen/opdrachten goed met uw collega's mee?

8.2 Kindbetrokkenheid

Hoe betrokken bent u bij het wel en wee van individuele kinderen?

- Maakt u zich ook echt zorgen over de toekomst van een kind, bijna zoals ouders dat meestal ook doen:
    -doet u er bij leer- en gedragsproblemen alles aan? (alles in de zin van de nodige diagnose-activiteiten, de nodige hulpverlening, etc.)

8.3 Ouderbetrokkenheid

- Accepteert u makkelijk de heftige betrokkenheid die ouders bij hun kind kunnen hebben:
    -bent u gauw geïrriteerd als ouders bij u komen met de vraag/opmerking of hun kind bepaalde problemen heeft, het te weinig vooruitgaat en er eens naar gekeken moet worden, of hebt u daar alle begrip voor? Wat is de eerste reactie van u op die ouders?
    -bent u ook bereid om met de ouders mee te denken over wat ze er thuis aan zouden kunnen doen?

Toelichting bij de restcategorie

Tip 1

Tijdens het bespreken van de voorgestructureerde lijsten die in het voorafgaande zijn weergegeven zult u regelmatig op specifieke deelaspecten en onderwerpen stuiten die niet direct in de gesprekslijsten zijn voorgesteld.

Het is belangrijk die aspecten even terzijde te leggen omdat anders een discussie gauw in de breedte verzandt.

Bewaar die aspecten en zet ze op pagina 91 en spreek af wanneer die verder doorgesproken worden.

Behandel die aspecten dan op dezelfde wijze als de in het voorafgaande weergegeven onderwerpen.

9. restcategorie

Opmerkingen

Tijdens de besprekingen zult u ook nog andere of schoolspecifieke zaken tegenkomen. Die kunt u op deze pagina noteren.

○ — ○ — ○ — ○ 9.1.....

○ — ○ — ○ — ○ 9.2.....

○ — ○ — ○ — ○ 9.3.....

○ — ○ — ○ — ○ 9.4.....

○ — ○ — ○ — ○ 9.5.....

○ — ○ — ○ — ○ 9.6.....

○ — ○ — ○ — ○ 9.7.....